І чужому научайтесь
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. 07303
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXXI. Ч. 45. TWO SECTIONS (SECTION I) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 7-го БЕРЕЗНЯ (MARCH) 1964 15 ЦЕНТІВ — 15 CENTS No. 45. VOL. LXXI.

1814 — У 150-річчя народження Тараса Шевченка — 1964

Олександер Кульчицький

ВІЩУН — БОРЕЦЬ — МУЧЕНИК

Кого прийшли ми пом'янути? Перед ким схиляються наші чола? Кому вклоняються наші душі?

Коли б відповідь на це питання звучала: Ми прийшли пом'янути найбільшого поета української нації, Тараса Григоровича Шевченка, — треба було б сказати: — Це правда, але — не ціла правда. Бо Шевченко для нас щось більше як найгеніяльніший, найбільший поет. Бо Шевченко для нас це не тільки поет, що пише вірші. Шевченко — це співець-чародій, це маг-віщун, — як колишній грецький співець Орфей, що своїм заворожливим співом творив світи і володів над світом. Шевченко — це герой, як колишній, грецький Прометей; герой, що мечем свого слова і щитом свого серця виборював волю і право української людини. Шевченко ще й мученик - неофіт української правди, що як головна постать поеми „Неофіти" Алкід приніс українській правді в жертву своє багатостраждальне життя, самого себе. І тому, що всі народи всіх віків віддавали честь магам-віщунам, борцям - героям і праведникам-мученикам, — наші чола похиляються перед Шевченком, як перед нашим Орфеєм, нашим Прометеєм і нашим Неофітом - Алкідом ,наші душі вклоняються Кобзареві-віщунові, — борцю-героєві праведникові - мученикові.

Шевченко - Орфей

За грецькими віруваннями Орфей був сином Аполлона, бога сонця й мистецтва, і музи, тобто богині поезії, Каліопи. Своїм співом він причаровував навіть звірів, добув із підземелля і до життя прикликав свою померлу дружину Еврідіку. За нашими повір'ями і наші співаки - поети, як „віщий Боян" князівської старини, як козацькі кобзарі, мали в собі немов якусь чародійну, надлюдську міць і здібність ясновидючости, що її мав і що про неї говорить Шевченко в „Перебенді":

Вітер віє-повіває,
По полю гуляє,
На могилі кобзар сидить
Та на кобзі грає.
Кругом його степ, як море
Широке, синіє;
За могилою — могила,
А там — тільки мріє.
Сивий вус, стару чуприну
Вітер розвіває,
То приляже та послуха,
Як кобзар співає,
Як серце сміється,
сліпі очі плачуть . . .
Послуха . . . повіє . . .
Старий заховавсь
В степу на могилі,
щоб ніхто не бачив,
Щоб вітер по полю
слова розмахав,
Щоб люди не чули —
бо то Боже слово,
То серце по волі
з Богом розмовля,
То серце щебече
Господнюю славу,
А думка край світу
на хмарі гуля.
Орлом сизокрилим літає, .
ширяє,
Аж небо блакитне
широкими б'є;
Спочине на сонці,
його запитає,
Де воно ночує, де воно встає;
Послухає моря,
що воно говорить,
Спита чорну гору:
чого ти німа?
І знову на небо,
б[illegible] на землі горе,
Бо на ній, широкій,
куточка нема
Тому, хто все знає, тому,
хто все чує:
Що море говорить,
де сонце ночує, —
Його на сім світі
ніхто не прийма,
Один він між ними,
як сонце високе;
Його знають люди,
бо носить земля,
А якби почули, що він,
одинокий,
Співа на могилі,
з морем розмовля, —
На Божеє слово
вони б насміялись,
Дурним би назвали,
од себе б прогнали:
„Нехай понад морем, —
сказали б, — гуля!"

Як колишній грецький Орфей, як віщий Боян наших княжих часів, Шевченко — як бачимо в „Перебенді" — це той, чия думка „орлом сизокрилим літає, ширяє"; що „спочине на сонці, його запитає, де воно ночує, як воно встає"; це той, хто серцем „все знає, все чує"; — це віщун - кобзар. Той, хто серцем „все знає і все чує" проникає наскрізь тайни людських душ — живих, мертвих і ненароджених земляків.

Він розуміє тайни живих, почавши від дитини - сиротини, малого хлопчика, що, за словами Шевченка, „мов одірвалось од гіллі, одно - однісіньке під тином сидить собі в старій ряднині" . . . через розмріяність підлітка, що йому „тринадцятий минало", через тайни сліз дівчини — Катерини, через парубоцьке завзяття молодечого віку, аж до тайни серця старого діда, що сидить коло хатиночки і „бавить хорошеє та кучеряве своє маленькеє внуча . . ."

Віщун - Кобзар — це той, хто знає душі не тільки живих, але й мертвих, тайни степових могил, як каже Шевченко, „ начинених нашим благородним трупом, начинених туго" . ., що з них на його заклик, як колись померлі на голос Орфея, виходять козаки, — лицарі: Тарас Трясило, Іван Підкова, Гамалія, гайдамаки.

„Боже слово", що його за віруванням українського народу вкладає сам Бог в уста кобзарів, дає не тільки змогу серцем все знати і все чути, — але ще й частину творчої, Божої сили, — міць творити світи думки, світи душі поета, що про них пише Шевченко:

У моїй хатині,
як в степу безкраїм,
Козацтво гуляє,
байрак гомонить;
У моїй хатині синє море грає,
Могила сумує,
тополя шумить,
Тихесенько „Гриця"
дівчина співає —
Я не одинокий,
є з ким вік дожить.

Кобзар - Віщун це, врешті, той, хто знає шляхи і дороги ненароджених в майбутнє, хто, як Шевченко, разом із пророком Осією, знає, що „правда оживе, надхне, накличе, нажене, — спасе од ласки царської".

Шевченко - Прометей

Прометей — це був за грецькими переказами герой, що відважився викрасти у богів огонь, якого перед тим люди не знали; він подарував огонь людям, кладучи таким чином підвалину під все те, що називаємо цивілізацією й поступом. Переможений богами і за кару прикований до кавказької скелі, де орел щодня роздирав його серце, він не скорився богам і залишився навіки непокірливим бунтівником - борцем за добро людини.

Наші душі вклоняються не тільки Шевченкові - Орфеєві, Кобзареві - Віщунові, але також Шевченкові - Борцеві, — героєві за волю і право української людини, що відстоював їх мечем свого слова та боронив щитом свого прометеївського серця, про якого читаємо в „Кавказі":

За горами гори,
хмарами повиті,
Засіяні горем, кровію политі.
Споконвіку Прометея
Там орел карає,
Щодень Божий довбе ребра
Й серце розбиває;
Розбиває, та не вип'є
Живущої крови, —
Воно знову оживає
І сміється знову.
Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля,
І неситий не виоре
На дні моря поле.
Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога.

Геройське в Шевченка-Прометея проявляється постійно вже в Шевченка - Кобзаря. Мало не кожна сторінка Кобзаря містить хвалу козацької слави, похвалу геройства, безстрашности в змаганні за на-

(Закінчення на стор. 2-ій)

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу . . . отоді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися . . . А до того —
Я не знаю Бога.

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом.

Переяслав, 25 грудня 1845

Т. ШЕВЧЕНКО

Погруддя Тараса Шевченка — фрагмент з пам'ятника, що має стояти у Вашингтоні. Скульптура Л. Молодожанина.

КАВКАЗ

(Уривок)

За горами гори,
Хмарою повиті,
Засіяні горем,
Кровію политі.
Споконвіку Прометея
Там орел карає,
Що день божий
Довбе ребра
Й серце розбиває.
Розбиває, та не вип'є
Живущої крови, —
Воно знову оживає
І сміється знову.
Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.
І неситий не виоре
На дні моря поля.
Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога.

Переяслав, 18 лист. 1845

Т. ШЕВЧЕНКО

КЛІВЛЕНД РОЗПОЧАВ ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ ЮВІЛЕЙНИЙ РІК

Клівленд, Огайо. (зрв). — 1-го березня ц. р. український Клівленд вшанував 150-ті роковини з дня народження Великого Кобзаря України, Т. Шевченка, урочистими ювілейними святкуваннями. Програма святкувань відбулась у модерній авдиторії середньої школи м. Парми в присутності двотисячної публіки. Програму розпочала Тамара Фаберовська співом американського гимну, виконуючи його своїм срібним сопраном у супроводі Філармонійної Оркестри м. Парми.

„Заповіт" Шевченка - Стеценка виконали при акомпаніяменті Ірини Заячківської-Гаврилюк об'єднані українські хори Клівленду в супроводі Філгармонійної Оркестри під батутою д-ра Ігора Соневицького з Ню Йорку. Він заступав проф. Ярослава Барнича, який лікується в „Клівленд Клінік". — Активний в українському житті уроженець Клівленду, Тарас Шмаґала, представив публіці почесних гостей — конґресмена Е. Дж. Дервінского з Шикаго, Ілл., Теда Бравна, секретаря стейту Огайо, Роберта Тефта, мол., та Марка Мек-Елроя із стейтової леґіслятури — і прочитав привіти від губернатора і віце - губернатора стейту Огайо, сенатора Ловші, посадника Великого Клівленду Р. Лохера, посадника Парми Дж. Дея та низки інших визначних особистостей з федеральної та стейтової адміністрації. Привітав він також присутніх представників преси Клівленду й інших визначних гостей.

Святочне слово виголосив проф. д-р Михайло Пап з місцевого Джан Керролл університету. В своїй короткій аналізі шевченківської проблематики з академічним підходом до теми, він підкреслив, що московська інтерпретація свободи й ідей Шевченка є звичайним блефом, який ніколи не зможе викривити дійсної ролі Т. Шевченка у відродженні української нації. Девізом доповідача для земляків у вільному світі були слова: „Шукаймо завжди спільної мови для спільної мети", бо цього вимагає від нас усіх Шевченківський Ювілейний Рік.

Звуками досконалої гармонізації розносились по залі Шевченка - Січинського „Лічу в неволі" та Шевченка-Ревуцького „Хустина" в виконанні 130-членного Українського Хору ім. Тараса Шевченка і Філгармонійної Оркестри, якими диригував темпераментно й віддано Ігор Соневицький. Публіка не жаліла бурхливих оплесків захоплення, що належали також солістам хору — Олені Пік і Василеві Мельничинові.

Спонтанні оплески попередили англомовну промову відомого нам конґресмена, Едварда Дж. Дервінського, який заявив, що Тарас Шевченко буде завжди геніяльним надхненням для українських патріотів у їхній боротьбі проти московсько - комуністичних поневолювань; що Тарас Шевченко є беззастережним чемпіоном свободи, до голосу якого прислухаються всі інші поневолені народи Москвою.

Чоловічий хор „Дніпро" під диригуванням Євгена О. Садовського при фортепіяновому супроводі Марії Грушкевич, збагатив у своєму власному стилі мистецьку програму виконанням Шевченкового „Косаря" та „Івана Підкови". Добрими співаками показали себе солісти хору — О. Мороз, Р. Кассараба, Р. Трешньовський, Р. Пестик та З. Єзерський.

Слава Барнич продеклямувала вірш Богдана Лепкого „До Тараса Шевченка" і уривки з Шевченкової поеми „Холодний Яр".

Шевченкові „Думку" та „Минули літа молодії" виконав улюбленець клівлендської публіки, соліст - тенор Василь Мельничин.

Мішаний хор „Дніпро" силою близько 90-ох співаків виконав „Молитву з кантати Кавказ" Людкевича та Лисенкову кантату „До 50-их роковин смерти Шевченка". Солісти хору — Юрій Орешкевич та Роман Кассараба.

Після короткої перерви Український Хор ім. Т. Шевченка та Балетна Група СУМА — Клівленд (балетмайстер Віктор Богуславський) виконали в супроводі Фільгармонійної Оркестри „Вечерниці" Ніщинського. Солістами виступали В. Коссак, Т. Фаберовська та Ол. Чайка.

Український національний гимн у виконанні Фільгармонійної Оркестри завершив програму. За добре мистецьке оформлення сцени відповідав Т. Білинський.

Шевченківські святкування викликали прихильний відгук у місцевій пресі. 28-го лютого щоденник „Клівленд Пресс" широко інформував про значення і зміст Шевченківських Святкувань. 56-сторінковий „Плейн Ділер" з 2-го березня приніс фотосвітлину з прийняття на честь Е. Дервінського та нотатки про вшанування 150-ліття з дня народження людини, яка „тужила за українським прототипом Юрія Вашинґтона".

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ В ШИКАҐО, НЮ ЙОРКУ, ДЖЕРЗІ СИТІ ТА ІНШИХ МІСЦЕВОСТЯХ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ВІДЗНАЧЕННЯ 150-РІЧЧЯ НАРОДИН ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Не зважаючи на те, що в цьому році вся Американська Україна, а з нею й вся Америка відзначить 150-річчя народження великого Кобзаря України, Тараса Шевченка, відкриттям пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні 27-го червня та величавими врочистостями з цієї нагоди, вже й тепер, у Шевченківському місяці березні, практично майже всі українські громади в цій країні, як і в Канаді та інших країнах свого поселення, вшанують свого Кобзаря відповідними льокальними імпрезами. Святкування Шевченківських роковин у березні започаткувала Українська Громада в Клівленді вже минулої неділі, 1-го березня, про що мова на іншому місці в цьому числі. Великі й величаві святкування Шевченківських роковин заплянували на найближчий час численні інші громади. В чергову суботу, 14-го березня, поклін Шевченкові у 150-річчя його народження віддасть українське Шикаґо, влаштовуючи відповідну імпрезу в авдиторії Технічної Школи Лейна о год. 7-ій ввечері. В програмі імпрези виступить мішаний хор „Сурма" й солістка Галина Минаїв-Андреадес, а святочну промову виголосить сенатор Канади, проф. Павло Юзик. Величаві святкування Шевченкових роковин заплянувала Українська Громада Ню Йорку. Врочистість відбудеться в неділю, 15-го березня о год. 6-ій ввечері в авдиторії Гантер колеґії. В програмі імпрези є концерт хору „Думка" в супроводі симфонічної оркестри під диригентурою Івана Задорожного та виступи солістів Шарльоти Ордасси-Баранської з ню-йоркської Метрополітальної опери й Галини Минаїв Андреадес з театру „Колон" у Буенос Айресі. Рецитуватимуть артистки Оля Кириченко-Шуган і Лідія Крушельницька. Святочну промову виголосить ред. Іван Кедрин-Рудницький. Того ж самого дня, в неділю 15-го березня, відзначить роковини Шевченка Українська Громада в Джерзі Сіті, влаштовуючи о год. 4-ій по полудні в залі Українського Народного Дому врочисту Святочну Академію. Святочну промову виголосить проф. д-р Василь Стецюк, рецитуватиме Шевченків „Сон" сен. українських артистів дир. Йосип Гірняк, а в хоровій частині програми виступлять Ансамбль Бандуристок ім. ген. Т. Чупринки під проводом Павла Данилова і Хор Школи Українознавства під дириґентурою проф. Ів. Нинки. Окремими науковими конференціями відзначать 150-річчя Т. Шевченка наше Наукове Товариство ім. Шевченка в суботу, 7-го березня о год. 5-ій по полудні в приміщеннях Українського Інституту Америки та Українська Вільна Академія Наук в неділю, 8 березня о год. 7-ій ввечері в приміщеннях Академії.

У КАНЕВІ — НАД ДНІПРОМ

Загальний вид на пам'ятник Тарасові Шевченкові на його могилі на Чернечій Горі в Каневі.

ШЕВЧЕНКО І ЙОГО СЛОВО

(ІЗ СТАТТІ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША П. Н. „ЧОГО СТОЇТЬ ШЕВЧЕНКО ЯКО ПОЕТ НАРОДНІЙ")

„. . . Аж тут Шевченко голосно на всю Україну озвався, мов усі співи і всі людські сльози разом заговорили. Підняв він з домовин німу нашу пам'ять, визвав на суд нашу мовчазну старосвітщину і поставив перед нею українця, який він єсть тепер, яким він через свою історію стався. Хто ж би тут не домислився, або душею не почув, що, викупавшись у своїй крові, перебувши незчисленні руїни і пожежі, мусіли наші предки багато у свою душу од давніх часів зачерпнути. Намалювавши сам себе у своїх думах, намалювавши старого Перебендю, батька й матір Катерини, та й саму Катерину з її щирим коханням і великими муками, Шевченко зараз явив високий історичний способ словесної живописі; бо й його власний образ духовний і вся та сім'я рідних йому душ — всі вони були історичні чада нашої старосвітщини. Узяв він голос і склад своєї речі високої од тих пісень і дум, що вже тільки ми, хутряни, слухали і серцем розуміли: душа поезії нашої народньої стала душею його музи. Широко він обняв Україну з її могилами кривавими, з її страшною славою, і співану народню річ обернув на живопись того, що було і що єсть на Вкраїні. Його устами ввесь наш народ заспівав про свою долю: тим його слово голосною луною розляглось усюди, де лилась наша кров, де лежать наші кості, — усяке серце од його співу стрепенулося".

„Шевченко — наш поет і первий історик. Шевченко перше усіх запитав наші німі могили, що вони таке, і одному тільки йому дали вони ясну, як Боже слово, одповідь. Шевченко перше всіх додумався, чим наша старосвітчина славна і за що проклянуть її грядущі роди. Так, як йому самому пісня народня дала тон до високої речі, так і він дав нам усім праведний тон, як нам своє слово строїти. Високо над нами підняв Шевченко поетичне слово своє — і стало видно по всій Україні, куди з нас кожен мусить простувати . . ."

„Озвались до кобзаря з рідним вітанням на Кавказі, на Сибірі, за Бендерами, за Случчю і за Дунаєм. Що тільки живе було з українського роду по всьому світові, все стрепенулося, нашорошило уші і в серце прийняло благовіствування своєї народности. Шевченко став мов би високою корогвою серед розпорошеного на тисячах миль нашого люду, із того часу всі в нас поділились на живих і мертвих, та й довго ще ділитимуться. Слово його животворяще сталось ядром нової сили, про котру не думали й не гадали за Котляревського найрозумніші з наших земляків, а та нова сила — народність. Вона нас родичами поміж собою поробила, у братню сім'ю з'єдночила і наше українське суть на віки вічні утвердила. Шевченко воздвигши із упадку голосну мову українську, назнаменав широкі границі нашому духу народньому. Тепер уже не мечем наше народнє право на вражих твердинях зарубане, не шпаргалами і печатьми супротив лукавства людського стверджене: у тисячах вірних душ українських воно на самому дні заховане і тисячолітніми споминками запечатане. Слово, не що інше як рідне слово, вернуло нам повагу між народами і нову підвалину під нашу жизнь історичну підкинуло . . ."

50 РОКІВ ТОМУ

АМЕРИКАНСЬКА УКРАЇНА ПРОТЕСТУВАЛА ПРОТИ ЗАБОРОНИ МОСКВОЮ ВІДЗНАЧАТИ 100-РІЧЧЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Цього року сповняться 150 років з дня народження найбільшого Сина України, співця волі і справедливости для всіх людей у світі, Тараса Шевченка. Рівночасно сповняються й 50 років з дня великої ганьби, коли царський уряд заборонив у 1914-му р. відзначати 100-річчя з дня народження Шевченка. У зв'язку з цією забороною репрезентовані тоді Українським Народним Союзом українці в Америці склали за посередництвом президента ЗДА Вудро Вілсона рішучий протест. Цей протест, датований у Джерзі Сити 20-го березня 1914-го року, говорить сам за себе. В ньому сказано:

Пане Президенте!

Дня 10-го ц. м. минуло 100 років з дня народження найбільшого українського поета Тараса Шевченка. Цей день — це велике національне свято 40-мільйонового українського народу, 35 мільйонів якого живе в південній европейській Росії, 4 мільйони в Австро - Угорщині (в провінціях Галичина, Буковина та північна Угорщина) і один мільйон в Америці. В день 10-го ц. м. готувались наші земляки по всіх своїх територіях якнайбільш торжественно відсвяткувати це велике національне свято. Найбільше свято з офіціяльним характером мало відбутися в столиці нашої Батьківщини — в Києві, і в ньому мали взяти участь репрезентанти соборної України. Там міська рада мала поставити із складок всього українського народу пам'ятник Поетові та влаштувати величаві походи по місті. Так само готувалися до свята наші міста: Полтава, Харків, Одеса, Кам'янець Подільський та інші. Та в останній хвилині російське міністерство заборонило всі ті свята, не подаючи жадних мотивів, а найвища церковна власть Росії, Синод, заборонила в день 10-го березня правити навіть поминальні Богослуження за нашого поета Тараса Шевченка. Отже, свято Поета, який уродився біля Києва і могила якого також знаходиться біля Києва над Дніпром, святкуватимуть тільки наші земляки в Австро-Угорщині і Франції. Проти такого нечуваного, в культурному світі вчинку російського уряду запротестували всі опозиційні посли в російській Думі, а також українські посли в провінційному соймі австрійського краю Галичини — у Львові. У хвилю такого болючого удару для нашої національної гордости збоку варварського російського уряду мусить піднести свій голос протесту й мільйон українців, що живуть на вільній землі Вашинґтона. Не маючи іншого способу запротестувати, передаємо оцей наш протест на руки Ваші, Пане Президенте З'єдинених Держав, і просимо ласкаво подати його зміст представникові Російської імперії при Білому Домі".

Підписали цей протест „Американської України" члени головного Екзекутивного Комітету Українського Нардного Союзу: Дмитро Капітула — голова, Семен Ядловський — фінансовий секретар, Олексій Шаршонь — касир та Михайло Угорчак — рекордовий секретар. Цей протест, як опісля виявилося, справді був переданий царському урядові в Петербурзі. Рівночасно Український Народний Союз та „Свобода" розгорнули найширшу акцію для відзначення Шевченкових роковин українськими громадянами в Америці, популяризуючи при цьому його творчість.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by Ukrainian National Association, Inc., 81-83 Grand Street, Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provide for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Сіті і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів. Чеки і mone orders виставляти на: "Svoboda".
Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J. 07303

Безсмертним шляхом

Поема сучасного молодого підсовєтського поета Івана Драча, цькованого совєтськими сатрапами за зміст й ідеї цього його твору під назвою „Смерть Шевченка", що є одним з найсильніших творів, написаних на пошану генія України, закінчується величною візією походу, що йде безсмертним шляхом: „Ішли хохли, русини, малороси, щоб зватись українцями віднині".

Стверджений словами молодого поета України факт перетворення „хохлів, русинів, малоросів" в українців, у свідому свого призначення модерну націю, усвідомили і висловили великі сучасники і послідовники Шевченка — Пантелеймон Куліш у своєму зверненні „Чого стоїть Шевченко яко поет народній", і Іван Франко в одній із своїх статтей на роковини Шевченка. „Слово його животворяще сталось ядром нової сили, про котору не думали й не гадали за Котляревського найрозумніші з наших земляків, а та нова сила — народність: вона нас родичами поміж собою поробила, у братню сім'ю з'єдночила і наше українське суть на віки вічні утвердила", — писав у своєму зверненні Куліш. Ще сильніше висловив цю думку Іван Франко, говорячи про Шевченка і його „Кобзар": „Воістину — ти цар над царями і князь над князями, бо ти оцією невеличкою книжкою зробив те, чого не мали б сили зробити десять модерно озброєних армій. Ти нею створив націю".

Кулішеві і Франкові ствердження про Шевченка треба пригадати сьогодні, коли вся Україна — і та на рідних землях, і та в діяспорі, по всіх країнах світу розсіяна — святкує урочисто 150-річчя з дня народження великого Пророка української землі. Слід пригадати не тільки тому, що за приводом і силою його постала модерна українська нація, але ще й тому, що своїм словом він об'єднав українців, поділених кордонами чужоземних держав, розселених окупантами по широких просторах Півночі і Сходу, викинених ними із рідної землі за море, на чужину — в одну велику українську родину, в одну українську спільноту. Де б не жили сьогодні українці — чи на нових поселенях або в концтаборах Сибіру, чи в пустинях Австралії, чи в пралісах Арґентини та Бразилії, чи на широких просторах Північної Америки — усюди вони почувають себе одним народом, усюди для них — одна Україна, один Дніпро і один Шевченко.

У цій великій єдності, в цій надхненій полум'яним словом Шевченка любові українців до своєї Батьківщини — криється й та сила, що дозволяє людям української землі переборювати всі злигодні неволі, переселень, вигнання, докладати всіх сил і засобів для здійснення Шевченкового „Заповіту". Шевченкове слово дає водночас із цим усім українцям снагу і силу витримувати безупинні наступи ворогів, що намірились убити в їхніх серцях любов до України, захитати їхню відданість заповітам Шевченка; що намагаються — чи то як царська Москва, чи як червоний Кремль — поділяти українців на льояльні до режиму „малоросійські" чи „радянські" народні маси і „сепаратистів" та „буржуазних націоналістів".

Свою українську єдність і відданість Шевченковим ідеям і заповітам задокументовують українці в діяспорі поширюванням Шевченкової слави між народами світу, будуванням йому пам'ятників, видаванням його творів і праці про нього чужими мовами. Українці ж на рідних землях закріплюють свою вірність Україні щирим і правдивим розумінням Шевченкового слова, моральною, не раз тільки символічною, підтримкою усіх тих заходів, що їх започатковує українська еміґрація для здвигнення слави і величі Шевченка серед народів світу.

На сторожі слова

У 150-річчя народження Тараса Шевченка багатьом з нас приходить на думку: де був би і як виглядав би сьогодні український нарід, якби не пламенне Шевченкове слово, поставлене на його сторожі. Це з тим більшою силою відноситься до нас, кров від крови і кість від кости земляків Шевченкових у діяспорі, по широкому світі сущих. Справді, де ми були б сьогодні, як виглядала б та спільнота, яку ми з гордістю називаємо Американською Україною, якби не слово Шевченка на нашій сторожі! Це Шевченкове слово, виписане як мотто в заголовку вже першого числа „Свободи", створило те диво, що „трупи встали, і брат з братом обнялися і проговорили слово тихої любови", зорганізувавши Український Народний Союз. Слово Боже з церковної проповідниці і слово Тараса з публічної трибуни не тільки зберегли нас, як українську спільноту в Америці, але й перетворили у вартісну, динамічну, повну вітальної сили групу, що творить поважні духові й матеріяльні вартості, збагачуючи ними скарбниці як свого українського народу, так і своєї американської країни.

Як довго на нашій сторожі стоїть слово Шевченка, так довго не може бути у нас тривоги за наше майбутнє і за майбутнє тих, що прийдуть по нас. Але важливе, щоб це слово стояло на нашій сторожі, щоб воно було у нас і між нами повсякчас. Іншими словами, щоб Шевченкове слово стояло на нашій сторожі, ми мусимо стояти на сторожі того слова. Шевченків „Кобзар" повинен бути не тільки прикрасою нашої бібліотеки, але й постійною поживою нашої душі. Немає смутку й горя, яких не злагіднювала б і не лікувала поезія Шевченка, як немає вдоволення і радости, яких Шевченкове слово не допомогло б нам виявити і вповні пережити. Як молитва Господня є не тільки для церкви, так і Шевченкове слово є не тільки на Шевченківську академію, але на щодень, на кожну потребу. Тож, якщо ми справді щиро й з переконання бажаємо, щоб Шевченкове слово стояло на нашій сторожі, мусимо стояти на сторожі цього слова.

Спасенну й непереможну силу Шевченкового слова можемо пізнати й по тих диявольських зусиллях колись білої, а тепер червоної Москви, що, не потрапивши цього слова вбити, намагається тепер його унешкідливити для своїх злочинних цілей, фальшуючи, перекручуючи і спотворюючи його значення і призначення.

Уже понад 70 років стоїть Шевченкове слово на сторожі зорганізованої Американської України. В цьому році, у 150-річчя народження Великого Кобзаря, ми віддячимось йому за рятунок тим, що поставимо йому величний монумент у столиці нашої прибраної Батьківщини, Вашингтоні. Відкриття цього пам'ятника 27-го червня цього, Шевченківського, року буде нашим найбільшим національним святом. Та й не тільки нашим. Уся Америка, всі наші співгромадяни в якійсь формі і мірі пошанують при цій нагоді нашого Кобзаря і його нарід. Це ж бо Конґрес ЗДА схвалив і Президент Країни підписав закон про будову цього пам'ятника, і закон встоявся перед великою пробою ворогів та іґнорантів, що домагались його відкликання.

Усе ж таки, навіть така велика й велична справа, як пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, не була б тим, чим вона може й повинна бути, якби ми рівночасно не доклали всіх наших сил і зусиль, щоб цей пам'ятник був видимим знаком тієї невидимої ласки, що нею є для нас і нашого народу Шевченко і його пророчо - творче слово. Тож будьмо на сторожі цього слова, бо воно є найбільшою нашою цінністю.

С. Чорній

ШЕВЧЕНКО І СОВЄТСЬКА ДІЙСНІСТЬ

(У 150-ліття з дня народження поета)

... Розкуйтеся, братайтеся!
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі.
В своїй хаті — своя правда
І сила, і воля!

Сто п'ятдесят років тому, 9 березня 1914-го року, побачили світ очі великого сина України — невтомного борця за правду і справедливість, рівність і братерство, волю, незалежність і самостійність українського народу.

Вийшов Тарас із самої гущі народу і не покидав його до останніх днів свого життя, борючись за його національне і соціяльне визволення.

Поява геніяльної постаті Т. Шевченка стала справді великою революційною подією в умовах „єдиної і неділимої". Як висловився письменник Квітка — „аж волосся на голові піднімалося, коли читав „Кобзаря"; я його притулив до серця, бо дуже шаную Вас, і Ваші думки кріпко лягають на душу".

Літературна творчість Шевченка стала джерелом визвольних ідей, як заповіт поета в українських національних змаганнях.

Про значення творчости Т. Шевченка для українського народу шеф жандармерії генерал Орлов і начальник 3-го Відділу ген. - ляйтенат Дубельт у звіті цареві писали:

„З Шевченковими віршами в Малоросії могли посіятися і згодом закоренитися думки про уявне блаженство часів гетьманщини, а щастя повернення ці часи і можливості Україні існувати, як самостійна держава..."

Не менш вороже зустріла Шевченкові твори тодішня московська критика на чолі з Вісаріоном Бєлінським. Цей „общерусский" шовініст і україножер інакше не називав Шевченка, як „паяцом" та „хохлацьким радикалом".

Коли Шевченка заслали на заслання, Бєлінський писав: „Мені не жаль його. Якби я був суддею, я зробив би не менше. Я відчуваю особисту ворожість до такого роду лібералів".

Як же поставилися большевики до Шевченка? Спочатку вони не зайняли виразного становища до українського поета. Але популярність Шевченка серед українського народу, його революційний дух і слово, яке поставив поет на сторожі української нації, примусили большевиків застосувати особливу тактику. Знищити твори Шевченка та викреслити його з історії української літератури було неможливо, і тому взялися большевики перекручувати його думи на свій лад, роблячи його предтечею комуністичних ідей. Ось що пишеться в підручниках історії української літератури в УССР:

„Творчість великого поета відбиває процес його ідейного зростання на основі матеріялізму, атеїзму, революційного демократизму. В боротьбі проти націоналізму, космополітизму, лібералізму, в боротьбі з усім відсталим, віджилим, реакційним Шевченко був спільником і однодумцем російських революціонерів - демократів. Повною поразкою кінчалися всі спроби українських націоналістів ідейно впливути на народного поета і відірвати його від російських просвітителів".

Поневолювачі українського народу, вірні й послідовні спадкоємці катів України часів Петра І і Катерини II, намагаються всіма силами не допустити „огненних слів" великого борця за визволення з тяжкої неволі України, яка, москалями „обідрана, сиротою понад Дніпром плаче"...

Безбатченки і блюдолизи, про яких писав Т. Шевченко, намагаються переконати український нарід, що Шевченко був приятелем і однодумцем російських „просвітителів": Бєлінського, Добролюбова, Чернишевського, а ворогом українських націоналістів; тобто Шевченко був приятелем і з глибокою пошаною ставився до Бєлінського, який ненавидів українського поета і про це одверто заявляв у своїх критичних писаннях.

Московські підлабузники-перевертні дійшли вже до краю, називаючи Шевченка „ворогом українських буржуазних націоналістів, зокрема ворогом П. Куліша, творчість якого цілковито замовчують.

Панько Куліш глибоко поважав і всією душею любив Шевченка. На його похороні Куліш говорив: „Будь, Тарасе, певний, що ми твій заповіт соблюдимо й ніколи не звернемо з дороги, що ти нам проложив єси. Коли ж у нас не стане снаги твоїм слідом проступати, коли не можна нам буде так, як ти, святую правду глаголати, то лучче мовчатимемо".

І далі заявив: „Наш єси, поете, а ми нарід твій, і духом твоїм дихатимемо во віки й віки".

Серце краялось від обурення, коли мені, як викладачеві української літератури в одній із середніх шкіл Львова, до кінця 1957-го року доводилося сіяти цю страшну брехню про Шевченка та аналізувати разом з учнями перекручений ідейний зміст творів Шевченка.

І коли я говорив учням про „ворожнечу" між Кулішем та Шевченком, то вони самі приносили старі видання Шевченкових творів і цитували його листи до Куліша, в яких Великий Кобзар звертався до свого приятеля із заслання з такими словами:

„Спасибі тобі, Богу милий друже мій великий, за твої дуже добрі подарунки і, особливо, спасибі тобі за „Чорну Раду". Я вже її двічі прочитав, прочитаю і третій раз, і все таки не скажу більше нічого, як спасибі".

А в другому листі писав Т. Шевченко до Куліша: „Позавчора получив я твоє третє письмо ще й з грішми, 250 карбованців. Спасибі тобі". А закінчував поет листа так:

„Оставайся здоров мій брате, мій друже єдиний. Нехай тобі Бог помагає во всіх твоїх добрих начатках. Не забувай мене, твого щирого рідного брата Т. Шевченка"*).

— Ось бачите, Степане Семеновичу, не може бути й мови про ворогування між Кулішем і Шевченком, — казали мені учні.

В таких випадках мені приходилось мовчати і душею радіти, що „московська чорна отрута", посіяна в підручнику, вивітрює і тратить на силі; що юні серця розумно та критично аналізують прочитане і належно розуміють ідейний зміст творчости Шевченка, яко в основному спрямована проти москалів, як лютих ворогів і поневолювачів України.

Ворогами України, людьми чужими та лихими, Шевченко називав москалів ще у своїх ранніх творах.

На Московщині поет почував себе, як у „чужому краю", його серце мліло, не хотіло „співати на чужині". Він звертався до І. Котляревського з

(Закінчення на стор. 4-ій)

* Т. Шевченко, Повне видання творів, Київ — Ляйпціґ, т. І.

ВІЩУН — БОРЕЦЬ — МУЧЕНИК

(Закінчення зі сторінки 1-ої)

род з ворогами Правди і Волі. Тарас каже:

Сини мої гайдамаки!
Світ широкий, воля, —
Ідіть, сини, погуляйте,
Пошукайте долі!
Сини мої невеликі,
Нерозумні діти!
Хто вас щиро без матері
Привітає в світі?
Сини мої! Орли мої!
Летіть в Україну!

Отже за словами поета — постаті, творені ним, треба вважати дітьми його душі, кров'ю од крови і кістю від кости їх творця, частинами його самого; якщо це так, то скільки ж геройського пориву мусіло міститися в співця Тараса Трясила, Гамалії, Івана Підкови?

Але Шевченко не тільки геройство оспівував, але й сам жив як герой і геройських дій довершував, даючи приклад, що бувають не тільки, як в еспанській історії, незламні князі, але, як і в нашій, — незламні мужики. Його дитинство було мужнім, непокірливим змаганням із злобою мачухи, із такими вихованиками як дяк Богорський; його юність була невсипущою боротьбою із обставинами соціяльної нерівности за власне звільнення із кріпацтва в поміщика Енґельгардта. У добі зрілости здобув геройську настанову душі, що у ній йому однаково, чи буде він жити в Україні, чи ні, чи хто згадає чи забуде його в снігу на чужині, а не однаково тільки, що злії люди Україну в огні окраденую збудять...

Загроза, що на неї свідомо йшов Т. Шевченко, здійснилася: 5 квітня 1847 р. Шевченка арештують, знаходять антидержавні вірші, як „Кавказ", „Великий Льох", „Посланіє" і замикають в Петропавловській кріпості. На слідстві Шевченко не то не заломлюється, але сміливо заявляє, що антидержавні думки, голошені в його поезіях, скрізь в Росії можна почути. Не зважаючи на жорстокість присуду, він підтримує на дусі своїх товаришів.

А присуд виправдує вповні порівняння долі поета із долею Прометея. Шевченка заслали навіки рядовим у москалі в Оренбурзький корпус із забороною писати й малювати. „Сам сатана — пише Шевченко, — не спромігся б на такий холодний, нелюдський присуд". Та проте, прометейське серце поета, кинене на поталу двоголового орла російської імперії, — оживає і сміється знову — сміхом непереможного, нездоланого героїзму.

Шевченко — Мученик

Геройство Прометея зроджує мучеництво, що його разючий образ дає поет в „Неофітах", думаючи про перших християн, про український народ і про самого себе на хресті:

Стремглав повісили святого
Того апостола Петра.
А неофітів в Сиракузи
В підземнії страшнії узи
В кайданах одвезли. І син,
Твій син Алкід, твоя дитина,
Твоя єдиная родина,
Любов єдиная твоя,
Гниє в неволі, у кайданах.
А ти, прескорбная, не знаєш,
Де він конає, пропадає!
Ідеш шукать його в Сибір,
Чи теє... в Скифію. І ти...
І чи одна ти? Божа мати,
І заступи вас, і укрий!
Нема сім'ї, немає хати,
Немає брата, ні сестри,
Щоб незаплакані ходили,
Не катувалися в тюрмі,
Або в далекій стороні
В британських, ґальських
легіонах
Не муштрувались...
О, Нероне,
Нероне лютий! Божий суд
Правдивий
наглий серед шляху
Тебе осудить... Припливуть
І прилетять зо всього світу
Святії мученики — діти
Святої волі; круг одра,
Круг смертного твого
представуть
В кайданах, і...
тебе простять.
Вони — брати і християни,
А ти — собака, людоїд,
Деспот скажений...

Мучеництво Шевченка почалося поправді далеко перед його засудом і засланням. Воно було головною ноткою пресумної пісні його життя; — воно почалося ще в ранньому його дитинстві і постійно звучало в його поезії.

І золотої й дорогої
Мені, щоб знали ви, не жаль
Моєї долі молодої.
А іноді така печаль
Оступить душу, —
аж заплачу.
А ще до того, як побачу
Малого хлопчика в селі:
Мов одірвалось од гіллі,
Одно-однісіньке під тином
Сидить собі в старій ряднині...
Мені здається, що це я,
Що це ж та молодість моя.
Мені здається, що ніколи
Воно не бачитиме волі,
Святої воленьки! Що так
Даремне, марне пролетять
Його найкращії літа;
Що він не знатиме, де дітись
На сім широкім вольнім світі,
І піде в найми, і колись,
Щоб він не плакав,
не журивсь,
Щоб він денебудь прихиливсь,
То оддадуть у москалі...

Кріпацький син, що втратив неньку на 9-му році життя, що від побоїв мачухи ховається в бур'янах, що в нього на 11-му році вмер батько, що замість науки малярського мистецтва дістає від дяка безліч прочуханців, що становище громадського чабана в Кирилівці міняє на місце козачка-прислужника в Енґельгардта, перейшов уже в своїй юності через всі етапи терпіння. По короткій добі визволення із кріпацтва (1838 р.) присуд на довічне заслання починає нове мучеництво солдатських років у степах Орської кріпости, Аральського озера й Новопетровського форту, — мучеництво, що його настрій поет змальовує в молитві:

Дай дожити, подивитись,
О, Боже мій милий,
На лани тії зелені
І тії могили.
А не даси, то донеси
На мою країну
Мої сльози: бо я, Боже,
Я за неї гину.

Поет, що вмер на 47-му році життя, що 24 роки був кріпаком, 10 років на засланні, три з половиною під доглядом поліції, і тільки 9 років жив вільною людиною, мав повне право сказати про себе: „Молись! Молися, сину, за Україну його замучили колись".

Шевченко-Орфей і Шевченко-Герой-Прометей був тому одночасно і Неофітом-Алкідом, що йому, як праведникові мученикові, вклоняються сьогодні наші душі...

Шевченко-Батько

Бувши більше як поетом, бо кобзарем-віщуном, борцем-героєм і праведником-мучеником, — Шевченко розбуджує в нас, скільки разів сходимося, щоб його пом'янути „незлим, тихим словом", — найглибший і найкращий, напівсвідомий спогад нашої душі, спогад про батька.

Батько для дитини — це той, хто, як віщун-чародій — все наскрізь знає; як борець-герой за всіх міцніший, нікого не боїться і нікому не кориться; як праведник-мученик за своїх близьких, завжди готов себе в жертву принести. Тому батько для дитини найвищий авторитет, взірець і вчитель життя, різьбар сумління, той, хто наказує і заказує, territory поводатар у майбутнє. Тугу і уяву такого батька розбуджує в наших душах Батько-Тарас. Якщо називаємо його Батьком Тарасом, шануймо його як батька, переймаючи у свої серця його духову спадщину. Нехай Дух Кобзаря стане для нас огненним стовпом на шляхах скитання і шукання, на шляхах самовідречення і змагання та прийдешньої остаточної перемоги.

... Правда оживе,
Надхне, накличе, нажене
Не ветхеє, не древлє слово
Розтліннеє, а слово нове
Між людьми криком пронесе
І люд окрадений спасе
Од ласки царської...

НА РОКОВИНИ ШЕВЧЕНКА

Колись нашу рідну хату
Темрява вкривала,
А чужа сусідська хата
Світлами сіяла.

Багатіла чужа хата,
Лиха там не знали;
Туди й наші українці
Дари доношали.

Та минав ти, наш Кобзарю,
Чужії пороги,
Орав свою вбогу ниву,
Рідні перелоги.

Гомоніла твоя кобза
Гучною струною,
В кожнім серці одбивалась
Чистою луною.

Спочиваєш ти, наш Батьку,
Тихо в домовині,
Та збудила твоя пісня
Думки на Вкраїні.

Хай же промінь твоїх думок
Поміж нами сяє, —
„Огню іскра великого"
Повік не вгасає!

Щоб між нами не вгасало
Проміння величне,
Ти „поставив на сторожі"
Слово своє вічне.

Ми, як ти, минати будем
Чужії пороги,
Орать будем свої ниви,
Рідні перелоги.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

*) Цей, надрукований ще 1893 року у виданій у Львові збірці „На крилах пісень" вірш Лесі Українки викреслений совєтськими цензорами і комісарами літератури з усіх нових видань творів Лесі Українки тільки тому, що в ньому вона висловила правдиво ставлення свого народу і своє до Шевченкового слова.

Лука Луців

Т. ШЕВЧЕНКО — СПІВЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ СЛАВИ І ВОЛІ

(2)

Іван Франко ляконічно сказав про Тараса Шевченка такі глибоко правдиві слова:

„Він був сином мужика, і став володарем в царстві духа.

Він був кріпаком, і став велетнем у царстві людської культури.

Доля переслідувала його в житті, скільки лиш могла, та вона не зуміла перетворити золото його душі у ржу, ані його любови до людей в ненависть і погорду, а віри... у зневіру і песимізм.

Найкращий і найцінніший скарб доля дала йому лише по смерті — невмирущу славу і всерозквітаючу радість, які в мільйонів людських сердець все наново збуджуватимуть його твори". (Збірник праць XI Наукової Шевченківської Конференції, Київ, 1963, ст. 109).

Тож читаймо й пізнаваймо його твори в 150-річчя з дня його народин та радіймо все наново, що українська земля видала зі своїх надрів такого творчого генія, який стоїть на сторожі своєї поневоленої країни та всіх тих, що терплять від людської несправедливости.

Т. Шевченко будив національну свідомість серед своїх земляків у часах найчорнішої царської реакції в колишній російській тюрмі народів. Робить це він і тепер, і тому в поневоленій Україні появляється стільки писань про Шевченка, щоб фальшивими поясненнями нівелювати вплив могутнього Шевченкового слова, його пророцтва — „встане Україна".

„ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА" І ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Минулого, 1963-го року, отже майже напередодні 150-річчя із дня народження українського поета і через два роки після відзначення 100-річчя з дня його смерти, український нарід у вільному світі відзначав 100-річчя свого національного гимну „Ще не вмерла Україна". Слова цього гимну склав сучасник Шевченка, Павло Чубинський, а мелодію скомпонував о. Михайло Вербицький, парох села Улюча в Березівському повіті. Пригадуємо це для того, щоб звернути увагу на те, що наш національний гимн виник під впливом могутньої Шевченкової поезії:

Ще не вмерла Україна, ні слава, ні воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Наливайко, Залізняк і Тарас Трясило
Із могили кличуть нас на святеє діло.
І згадаймо славну смерть лицарства-козацтва,
Шоб не втратить марно свойого юнацтва.
Ой, Богдане, Богданочку, славний наш гетьмане! !
Нащо віддав Україну москалям поганим?
Щоб вернути її честь, ляжем головами,
Назовемся України вільними синами.

Не треба великої кмітливости, щоб відразу пізнати, що вірш П. Чубинського, який став нашим державним гимном, написаний під впливом поезій Т. Шевченка: бо, як знаємо, головним мотивом Шевченкової поезії були „слава і воля" українського народу. Шевченко турбувався все своє життя долею України. Він вірив, що українці переможуть ворогів і здобудуть собі волю. Чубинський називає своїх братів-українців нащадками „козацького роду". Як бачимо, Шевченко вживав слова „козацький" в значенні „український": в нього „козацький нарід", „козацькі діти", „сини козацької України". Тодішню Росію Шевченко називав „Москвою", а росіян — „москалями", і так само робив і П. Чубинський.

В другій строфі гимну говориться про Наливайка, Залізняка і Тараса Трясила — все це герої Шевченкових поем „Тарасова ніч" та „Гайдамаки", і їх Шевченко дуже високо оцінив, як це побачимо, обговорюючи ці його твори.

У третій строфі Чубинський говорить про гетьмана Богдана Хмельницького. Автор гимну вірно оцінив славного гетьмана, як це зробив і Шевченко в своїх творах. Шевченко шанував Б. Хмельницького за те, що визволив Україну, але проклинав його за Переяславський договір, в якому, як пише Чубинський, він „віддав Україну москалям поганим".

Цікаво, що навіть отих „воріженьків", які є у приспіві до кожної строфи, взяв Чубинський із Шевченкових „Гайдамаків": „з воріженьків покепкуєм". Дехто з наших войовничих критиків протестує проти тих здрібнілих „воріженьків" у гимні, але на це можна відповісти, що герої „Гайдамаків" не були зам'якими в бою, хоч Шевченко і називав їхніх противників „воріженьками".

Український нарід не здійснив ще тих ідеалів, про які співається в національному гимні; не здійснив він ще й того заповіту, який залишив йому його найбільший поет в могутній поезії „Як умру, то поховайте", написаній 119 років тому. Та український нарід вірить, що здійсняться Шевченкові слова і що

Забудеться срамотна давняя година,
І оживе добра слава, слава України.

Т. ШЕВЧЕНКО ОСПІВУЄ УКРАЇНСЬКУ СЛАВУ І ВОЛЮ

Тяжко, тяжко мені стало,
Так, мов я читаю
Історію України.
Стою, завмираю...
(„Сон")

Сучасники Т. Шевченка та його друзі вірно оцінювали творчість українського поета. Шевченків приятель Микола Костомарів писав про Шевченкові твори з найбільшим захватом і уважав їх за дійсне відкриття в житті українського народу:

„Я бачив, що Шевченкова муза роздирала завісу життя народного. І страшно, і солодко, і боляче, й упоююче було заглянути сюди!.. Тарасова муза розкривала якийсь підземний заклеп, вже кілька віків запертий багатьма замками, запечатаний многими печаттями*. Шевченко зробив з нас людей, що ненавиділи москалів і всіх тих, що були винні в бідуванні нашої рідної України". (Т. Шевченко. „Кобзар", Вінніпеґ, том II, ст. 365).

Панько Куліш згадував пізніше, що „на Шевченка взирало браття, як на якийсь небесний світильник, і це був погляд праведний. Шевченко був не кобзар, а національний пророк". (Там же, II, ст. 375).

Т. Шевченко уважав себе за українського кобзаря, і першу книгу своїх творів назвав „Кобзарем" (1840), а коли видав другу книжку своїх поем, то назвав її „Чигиринським Кобзарем" (1844). Вже в одному з перших своїх творів „На вічну пам'ять Котляревському" поетове серце усміхнулося на чужині, дивлячись, як Котляревський „всю славу козацьку за словом єдиним переніс би в убогу хату сироти". В поемі „Думи мої, думи мої" поет згадує, як гарцювала козацькая воля" і „як шляхтою, татарами засівала поле". В „До Основ'яненка" все гине, але „Слава не поляже, не поляже, а розкаже, що діялось в світі". Поет просить Квітку-Основ'яненка, щоб співав так, як співає, щоб „на ввесь світ почули, що діялось в Україні, за що погибала, за що слава козацькая на всім світі стала!"

* Цікаве, що Е. П. Кирилюк у книжці „Т. Шевченко" (Київ, 1959, ст. 211-та) наводить це місце зі спогадів М. Костомарова, але дальших слів про „москалів" не згадує.

Айзенгавер рекомендує, щоб президент міг найменувати в потребі віце-президента

Вашингтон. — Колишній президент Д. Д. Айзенгавер рекомендує, щоб президент мав право найменувати свого наступника на пості віце-президента, коли він залишить це становище та обійме пост в Білому Домі, як це сталося в листопаді 1963-го року, коли віце - президент Линдон Б. Джансон став президентом по смерті Джана Ф. Кеннеді. Айзенгавер рекомендує також, щоб кабінет Президента, або може також і Конґрес разом із президентом вирішували справу „діючого президента" в тому випадку, коли президент не зможе виконувати своїх обов'язків внаслідок недуги. Айзенгавер висловив свої думки в цих справах в листі до сенатора Бирча Бея з Індіяни, який подав його до публічного відома на семінарі урядових справ, в якому взяли участь молодші делеґати Торговельної Палати. Айзенгавер уважає, що треба негайно вирішувати справу віце - президента, коли вибраний віце-президент залишить свій пост та обійме становище президента. Коли б в тому часі не працював Конґрес, то треба б скликати надзвичайну його сесію.

● **Із Еквадору повідомили**, що 28-річний моряк Хуліо Люна, який під час експлюзії втратив був руку до ліктя, і якому пришили були руку мертвої людини, не довго тішився своєю подарованою йому рукою, бо три тижні після операції пришиття руки лікарі ствердили в нього суху ґанґрену. Побоюються, що треба буде йому відтяти оту пришиту руку.

СТУДЕНТСЬКІ ГРОМАДИ COLUMBIA і N.Y.U.
запрошують всіх на
ВЕЧІРКУ
в СУБОТУ, 14 БЕРЕЗНЯ 1964 року
Початок о год. 8-ій веч.
в NYU, Loeb Student Center, Washington Square South
Буфет з напитками. Вступ $1.25

ПЕРШИЙ РАЗ У НЮ ЙОРКУ
четверта самостійна
МАЛЯРСЬКА ВИСТАВКА
МАРІЇ ГАРАСОВСЬКОЇ-ДАЧИШИН
із ШИКАГО
— відбудеться —
у днях 17–28 березня 1964 р.
у великій американській ґалерії
LIGOA DUNCAN
при 215 East 82nd Street — New York 28, N.Y.

Президент Джансон і Кардинал Спеллман на похороні пані Ваґнер

Ню Йорк. — В четвер 5-го березня відбувся похорон дружини нюйоркського посадника пані Сусан Ваґнер, і в цьому сумному обряді взяли участь президент Линдон. Б. Джансон і нюйоркський кардинал Френсіс Спеллман. Губернатор Рокефеллер не міг прибути, бо була зла погода для літаків. Губернатор веде правиборчу компанію в стейті Ню Гемпшир. На похороні була присутня пані Рокефеллер. Присутні були теж амбасадор до ОН Адлей Стівенсон та головний прокуратор Роберт Кеннеді. Преса підкреслює той факт, що кардинал Спеллман вперше був присутній на протестантському похороні під час 25-літнього свого кардинальства. В похороні взяли участь 1 800 осіб. Похорон був без парад, Богослужба відбулася згідно із звичайною пресвітеріянською формою, і її відправив парох Пресвітеріянської церкви при Медісон Евню. Президент Л. Джансон спізнився, бо не можна було приземлитися на летовищі ім. Кеннеді в Ню Йорку і він мусів летіти до Нюарку. Кардинал Спеллман був в товаристві п'ятьох монсеньйорів. Пані Ваґнер похоронено в родинній гробниці Ваґнерів на цвинтарі Стара Кальварія.

Конґрес схвалив $115,000,000 на Корпус Миру

Вашинґтон. — 5-го березня Конґрес схвалив бюджет для Корпусу Миру — $115 000 000, бо тільки вимагав на ту ціль уряд президента Джансона. Сенат вже давніше схвалив бюджет Корпусу Миру, і тепер ще має цей проєкт підписати Президент. Проєкт схвалили 309 конґресменів, а проти було 90. Проти промовляв конґресмен республіканець з Айови Г. Р. Ґросс, який домагався, щоб добровольці Корпусу Миру не працювали в африканській республіці Гана, бо це є комуністична держава, яка не буде з нами співпрацювати. Але крім нечисленних критиків програми Корпусу Миру велика більшість конґресменів хвалили працю Корпусу, а конґресмен Томас Морґан, який є головою Палатної Комісії Закордонних Справ, сказав, що „Корпус Миру — це найбільший винахід в ділянці закордонної політики в останніх роках".

Сенат схвалив федеральну допомогу для тютюнникарів

Вашинґтон. — **Сенат** більшістю 63-ох до 26-ох голосів прийняв законопроєкт про федеральну допомогу для тих фермерів, які управляють тютюн, хоч була пропозиція, щоб відкинути цей проєкт тому, що президентська комісія ствердила, що куреиня тютюну спричиняє пістряка легенів та серцеві недуги. Сенатори з тих стейтів, де вирощують тютюн, були проти того, щоб припинити федеральну допомогу за вирощування тютюну. Вони казали, що коли б фермери не діставали федеральної допомоги, то це не спричинило б зменшення вирощування тютюну, бо тоді почнуть вирощувати найгірші сорти тютюну. Допомогу за тютюн виплачують фармерам вже 30 років.

Колишні вояки УПА вшановують свого командира

Ню Йорк. — Станиці Об'єднання колишніх вояків Української Повстанчої Армії в Ню Йорку і Філядельфії влаштовують в суботу 7-го березня Святочні сходини для вшанування пам'яті ген. Тараса Чупринки - Шухевича, голови Генерального Секретаріяту УГВР та Головного Командира УПА, що згинув геройською смертю дня 5-го березня 1950-го року. У програмі сходин промова ред. Б. Кравцева, фортепіянове сольо Марти Чапельської та деклямація Ярослава Саламахи. Відбудуться святочні сходини в Українському Народному Домі в Ню Йорку, при 142 Друга Евню, заля ч. 32, о год. 7:30 вечора.

● **Автомобільні Корпорації** в місяці лютому цього року продали рекордово велике число авт — 588,065 возів. Про добрий рух в автомобільному промислі свідчить те, що фірми Крайслер і Дженерал Моторс поширюють фабрики в районі Дітройту.

ЕМІҐРАНТ

В кінці 1963 року у В-ві „Безсмертність України" вийшла з друку збірка життєписно-епохальних творів українською мовою

Василя ОХРІМЕНКА
„ЕМІҐРАНТ"

Труд „Еміґрант" універсальний складом, а тому й надається для сердець і розуму кожного періоду людського віку. Збірка „Еміґрант" (Духовий пам'ятник) присвячена сторіччю з дня смерти Т. Г. Шевченка і містить в собі мистецькі сяйва подій минулого, сучасного і майбутнього.

Книжка „Еміґрант", дійсно перша мистецька еміґрантська квітка (еміґрантська Євангелія), вельми яскраво віддзеркалює жахливо-пекельні тортури й покути українки під ігом кривавої Москви, що заслуговує особливої уваги українського жіноцтва.

„Еміґрант" має 169 стор. і коштує півтора доляра.

Замовлення надсилати:
W. OCHRIMENKO
516 East 11th Street
New York 9, N. Y., U.S.A.

З НАШИХ БУДНІВ

ЮВІЛЕЙ ЗА ЮВІЛЕЄМ

Що відсвяткований нами в Ню Йорку Ювілей Батька - Союзу був один великий, як кажуть американці, „с а к ц е с", не лише артистичний, але й політичний, про це всі сороки на плоті скрегочуть, і не треба, здається, цього факту ще раз підкреслювати. Я лише хочу, по щирості душі, аж тепер признатися, що за той „сакцес" я трохи потерпав. Т о б т о з а с а м у „В і д ь м у" я не мав страху, бо час від часу заскакував до Народного Дому на проби „Думки", підслухував солістів, підглядав танцюристів і більше - менше наперед уже знав, як ця „Відьма" буде виглядати, чого можна від неї сподіватись, а чого ні.

У мене, скажу вам правду, душа тремтіла за політичну сторінку імпрези... Приїде, думалось мені, на Ювілей УНСоюзу той головний п о ш т м а й с т е р з Вашинґтону, чи, бува, не приїде?.. Бо то не раз уже таке траплялося з нашими парадами, що спершу обіцяли прислати нам з ясної столиці якусь грубу шишку, а потім вислали „молодшого заступника старшого помічника". Чи не трапиться таке й цим разом?.. А що, як наші добрі приятелі в Державному Департаменті переконають достойного Джана Гроновського, що йому самому не годиться вшановувати ювілей української братської організації, що на таке свято м о ж н а делеґувати просто якогось листоношу з Ню Йорку...

Цим разом, одначе, наші акції у Вашинґтоні пішли догори, головний поштмайстер явився особисто, файну промову сказав перед „Відьмою", а потім, в Українському Інституті Америки, так красно забавився, що не тільки не хотів тікати від нас, українців, але й важко йому було з нами розставатись... Значить, переконався достойник, що не такі ці гайдамаки страшні, як це йому, либонь, дехто з його „родаків" представляє...

А що заля „Карнеґі Голу," яка в м і щ а є коло трьох тисяч народу, вже трохи затісна на наші репрезентативні імпрези, то це факт, і в цьому випадку „Свобода" має рацію. Взагалі, я так бачу, що незабаром у Ню Йорку — метрополії світу, для нас, українців, не буде відповідної залі на наші підприємства, зокрема на балі та вечерниці. З усіх бо сторін чую жалі - нарікання, що на наших цьогорічних балях всюди було затісно танцюючій Україні! На вечерницях „Червоної Калини" в Мангеттен Сентері було тісно, на балю українських лікарів та інженерів у Валдорф Асторії теж, кажуть, було тісно, а на Маланці хору „Думка" в готелі Гілтона хоч не відчувалось тісноти, зате стеля була занизька, і це нашому рослому парубоцтву не припало до ґусту. Виходить так, що поки пан редактор Ільницький збудує українського хмародера на Другій Евню, прийдеться нашому братові п о к и щ о тиснутись або в Медісон Сквер Ґардені або в нюйоркському „Колізеї".

З вище наведених причин варто, гадаю, вже сьогодні запастися квитками на іншу ювілейну імпрезу — „Ню Йорк в поклоні Шевченкові", тобто на великий Шевченківський Концерт, що відбудеться в неділю 15-го березня в залі Гантер Коледжу. І цей концерт спочиває, так сказати, на плечах нашого репрезентативного хору „Думка", хору, який так чесно причинився до звеличання 70-річчя УНСоюзу в Карнеґі Гол два тижні тому. Вправді, хор мусів позичити на той день с в о ю солістку, Марту Кокольську, до Філядельфії, зате ж, на її місце, будемо мати нагоду та приємність почути дві інші оперові зірки: Шарльоту Ордассі - Баранську і Галину Андреадіс. Сольові партії виконує також Андрій Добрянський, бас. Пламенне Шевченкове слово почуємо в мистецькому виконанні Ліди Крушельницької і Олі Киричненко-Шуган, а святочне слово ред. Івана Кедрина - Рудницького напевно не поступиться промові головного поштмайстра Дж. Е. Гроновского перед „Відьмою"!

І к е р

● **Австралійський уряд** задумує повести серед молоді широку кампанію для відзвичаєння молодих людей від куреиня. Програма цієї кампанії буде обговорена й устійнена під час конференції федеральних і провінційних здорових установ.

В ПЕРШУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
невіджалуваної пам'яті Мужа і Тата
інж. Олександра Марків
відправляться
ПОМИНАЛЬНІ БОГОСЛУЖЕННЯ
дня 10-го березня 1964 р.:
в МОНТРЕАЛІ, Канада:
в церкві св. Архистр. МИХАЇЛА — 2388 Iberville St., год. 8-ма рано
в церкві УСПЕННЯ ПРЕСВ. БОГОРОДИЦІ — 6185 10th Ave., Rosemount, год. 9-та рано
в МІЛВІЛ, Н. Дж., U.S.A.:
в церкві св. о. Николая, год. 9-та рано.
ОКСАНА — дружина
РЕНЯ, АНЯ — діти
і Родина

З необмеженим болем подаю до відома, ЩО В ТРЕТЮ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ моєї Найдорожчої ДОНІ
Люби Білинської Лисян
у ВІВТОРОК, 17 БЕРЕЗНЯ 1964 р. о год. 8-ій рано
відправляться
СВЯТІ ЛІТУРГІЇ І ПАНАХИДИ
ЗА СПОКІЙ ЇЇ ДУШІ
в Українських Церквах San Francisco, Calif.:
НЕПОРОЧНОГО ЗАЧАТТЯ ПРЕЧ. ДІВИ МАРІЇ
MATER DOLOROSA
оо. ФРАНЦІШКАНІВ
Родину, Приятелів і Знайомих Покійної прошу про молитви.
МАРІЯ БІЛИНСЬКА
Нещаслива МАМА з Родиною

Замість квітів на могилу
бл. п. МИХАЙЛА ДЗЕРИ
складаємо 10.00 долярів
на Науковий Осередок в Сарселі.
XVII Курінь УПС і II Курінь УСП
„ПЕРШІ СТЕЖІ"

Замість квітів на могилу
бл. п. АННИ КОЛОДІЙ
складаємо 10.00 долярів
на Науковий Осередок в Сарселі.
XVII Курінь УПС і II Курінь УСП
„ПЕРШІ СТЕЖІ"

Замість квітів на свіжу могилу
нашої Незабутньої Приятельки
бл. п. АЛІСИ СІРОТЕНКО
дружини проф. д-ра А. Сіротенка в Рочестері,
складають на Дар Українському Воєнному Інвалідові
Я. і М. ГОЛОВЧАК з дітьми — 20.00 дол.
О. Парфанович — 10.00 дол.

ОРГАНІЗАЦІЇ ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ
Відділ ООЧСУ — Осередок СУМА — Відділ Т-ва б. вояків УПА в Нюарку, Н. Дж.
— влаштовують —
в СУБОТУ, 7 БЕРЕЗНЯ 1964 р., о год. 7:30 веч.,
в домівці СУМА — Українська Централя
ВЕЧІР
присвячений
Головному Командирові Української Повстанської Армії
сл. п. ген.-хор. Тарасові Чупринці
в 14-ту РІЧНИЦЮ ЙОГО ГЕРОЙСЬКОЇ СМЕРТИ
В програмі:
Доповідь виголосить — проф. Симон ВОЖАКІВСЬКИЙ
Українське Громадянство до участи у вечорі запрошують
Організації Визвольного Фронту
в Нюарку, Н. Дж.

✝

Цією дорогою повідомляю Рідних і Знайомих, що в дні 22-го лютого 1964 року померла в Польщі моя МАМА
бл. п.
Стефанія з Рубчаків
КУРДИДИК
вдова по бл. п. Онуфрієві Курдидикові, б. референтові Державного Секретаряту Освіти ЗУНР, інспекторові й директорові шкіл в Західній Україні.
Похорони відбулися 25-го лютого 1964 року.
Провіденс, Р. Ай. ЯРЕМА С. КУРДИДИК — син

Наукове Товариство ім. Шевченка в ЗДА
і
Комітет Об'єднаних Американсько-Українських Організацій міста Ню Йорку — Відділ УККА

НЮ ЙОРК В ПОКЛОНІ ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ
В 150-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

Неділя, 15-го березня 1964 року
год. 6-та веч.
Заля Hunter College
69th Street bet. Park & Lexington Ave.
NEW YORK CITY
Квитки в книгарнях АРКА і ЕКО.

Хор „ДУМКА"
Соліст А. Добрянський - бас
СИМФОНІЧНА ОРКЕСТРА
Диригент І. Задорожний

Ш. Ордассі-Баранська
СОПРАНО
Солістка Метрополітан Опери, Ню Йорк

Г. Минаїв-Андреадіс
КОНТРАЛЬТО
Солістка театру „Кольон", Буенос Айрес

СВЯТОЧНЕ СЛОВО
Іван Кедрин-Рудницький

Оля Киричненко-Шуган
Лідія Крушельницька
Артистки „Театру Слова", рецитація

М. Л-а

ТВОРИ ШЕВЧЕНКА РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Серед літературної спадщини Шевченка знаходимо також деякі твори, писані російською мовою. Обговоримо їх за хронологічним порядком, так, як вони поставали. Причину відступлення Шевченка від свого свідомого становища писати тільки українською мовою постараємося з'ясувати в процесі обговорення нашої теми — тим більше, що причина ця не завжди та сама.

Першими творами, що їх Т. Шевченко писав по-російськи, були драми. Хоч у листуванні Шевченка зустрічаємо п'ять окремих назв драматичних творів, фактично розпоряджаємо одною тільки викінченою Шевченковою драмою: „Назаром Стодолею". Драма „Никита Гайдай" збереглася тільки в уривках.

Першу знану нам згадку про Шевченкову спробу в цьому жанрі знаходими в його листі до Григорія Квітки - Основ'яненка з 8-го грудня (ст. ст.) 1841-го року. Висилаючи Квітці разом з балядою „Утоплена" російською мовою написаний вірші, Шевченко писав:

„Ще посилаю Вам кацапські вірші своєї роботи. Коли доладне що, то друкуйте, а коли ні, то закуріть люльку, коли люльку курите. Це, бачте, пісня з моєї драми „Невѣста" (що я писав до Вас, — трагедія „Никита Гайдай"; я перемайстрував її в драму). Я ще одну драму майструю, назоветься „Слѣпая красавица". Не знаю, що з неї буде: боюсь, щоб не сказали москалі mauvais sujet, бо вона, бачте, з українського простого побиту. Ну, та цур їм, москалям!"

З наведеного листа виходить, що Шевченко вже інформував Квітку про свій твір „Никита Гайдай". На жаль, цей лист не зберігся. Дехто із шевченкознавців, спираючись на негладкість стилю наведеного вище листа, вважає „Никиту Гайдая" і „Невѣсту" за два окремі твори. На нашу думку, хоч стиль листа і має певні вади, все таки досить ясно видно, що обидві назви відносяться до того самого твору — значить, „Никиту Гайдая" Шевченко переробив на „Невѣсту".

Згадані у листі „кацапські вірші своєї роботи" — це, на думку академіка Сергія Єфремова, „Три дара", що були друковані в харківському альманаху „Молодик" під псевдонімом Руель. Свій здогад Єфремов спирав на відповіді Квітки Шевченкові: „Усе гарнєє получили, як треба. Буде у „Молодику".

Переглянувши „Молодик". Єфремов ствердив, що єдиний вірш „Три дара" міг належати Шевченкові, бо всі інші там друковані мали устійнене авторство. Отже, цей вірш був би єдиним уривком із Шевченкової драми у варіянті „Невѣста"*). Якщо йдеться про варіянт „Никита Гайдай", то з нього маємо збережений більший уривок.

Під час писання листа до Квітки 8-го грудня 1841-го року Шевченко працював ще над одною драмою, якій мав дати назву „Слѣпая красавица". Про дальшу долю цієї драми знаходимо згадку аж 30-го вересня 1842-го року в листі до Якова Кухаренка:

„Переписав оце свою „Слѣпую" та й плачу над нею: який мене чорт спіткав і за який гріх я оце сповідаюся кацапам черствим кацапським словом. Лихо, брате отамане, їй-Богу лихо!"

Далі Шевченко пише, що не має охоти друкувати „Сліпої", але вже „не має над нею волі". Іншими словами — таки віддав твір до друку. В тому самому листі згадує ще Шевченко, що скомпонував трагедію в трьох актах і що зветься вона „Данило Рева". Шевченкознавці вважають, що назву цієї драми пізніше змінив він на „Назар Стодоля". Щождо поеми „Слѣпая", то думають, що Шевченко зрікся первісного пляну написати драму „Слѣпая красавица", а сюжет запланованої драми використав для поеми. Не зважаючи на роблені Шевченком спроби надрукувати цю поему, за життя поета вона друком не вийшла. Перший раз надруковано її в „Києвскій Старині" 1886-го року.

А тепер декілька слів про те, чому Шевченко писав ці твори по-російськи.

Драми міг він писати по-російськи з чисто практичних мотивів, сподіваючись, що вони могли бути виставлені на сцені петербурзького театру. Щождо поеми „Слѣпая", то тут рішили інші мотив. Після появи друком „Кобзаря" (1840 р.) і „Гайдамаків (1841 р) московські критики поставилися неприхильно до Шевченкових творів, писаних „мужицькою мовою". Хоч Шевченко й дав їм гостру, рішучу відсіч, видно таки рішився написати дещо й по-російськи, щоб показати, що він, як захоче, то може тією мовою писати так само добре, як і по-українськи. Однак, зміст драм і поеми „Слѣпая" наскрізь український.

Від поеми „Слѣпая" перейдемо до другої поеми, писаної по-російськи, до поеми „Безталанний" (інша назва „Тризна") — тим більше, що написання її стояло в певному посередньому відношенні до першої.

Восени 1843-го року Шевченко гостював у домі Репніних у Яготині. Шевченком, як поетом і як людиною, захопилась дочка князя Репніна, Варвара. З прочитаних їй у Яготині самим Шевченком творів припала їй до серця власне поема „Слѣпая". Про свої враження від тої поеми Варвара Репніна написала своєму знайомому Ш. Ейнарові в Швайцарію так:

„Побачивши його раз великим, я хотіла завжди бачити його великим. Я хотіла, щоб він був незмінно святим і осяяним, щоб він ширив правду силою свого незрівняного таланту, — й хотіла, щоб це сталося через мене..."

Княжні Варварі присвятив Шевченку поему „Безталанний", яку написав по-російськи тому, що княжна володіла російською мовою краще, ніж українською. Поема в основному має автобіографічний характер.

Поема під назвою „Безталанний" була надрукована в журналі „Маяк" в 1844-му році, а також в окремому виданні під назвою „Тризна".

З черги перейдемо до Шевченкових повістей. Поет почав їх писати в Новопетровській фортеці не пізніше, як 1853-го року. Цей рік приніс йому велику зміну на краще. Зміна ця була пов'язана із приходом до фортеці нового команданта Ускова на місце померлого Маєвського. Усков був людиною вирозумілою і ставився до Шевченка по-людяному, а заприязнився з поетом після нещастя, що сталося в його родині: смерти маленького сина Міті, який після приїзду Ускових до Новопетровська захворів і помер. Шевченко дуже любив Мітю, а хлопчик також прив'язався до „лисого дяді". Не диво, що поет глибоко переживав горе Ускових. За власним проєктом вирізьбив він пам'ятник на могилі Міті. Про все це Шевченко писав у листі до Андрія Козачковського 30-го червня 1853-го р.

Правда, Усков засадничо не міг змінити положення Шевченка. Поет мусів відбувати військову службу, зате після муштри, а тим більше в неділі чи свята міг заходити до дому Ускових, де почував себе вільно. Міг малювати, писати, про що, крім Ускових, ніхто не знав.

Отоді Шевченко почав писати повісті. Писав їх по-російськи, щоб відвернути підозріння на випадок, якби вони попали в небажані руки. Крім того, Шевченко хотів, щоб ці повісті були колись надруковані, а друкувати щось в українській мові після розгрому Кирило - Методіївського братства було річчю неможливою. Шевченко підписував свої повісти псевдонімом: Козак Дармограй.

З Шевченкового листа до Куліша — писаного в січні 1858-го року — довідуємося, що в той час мав він „десятків коло двох" повістей, але до нас дійшло тільки дев'ять. Яка доля інших повістей — невідомо. Ці дев'ять, які збереглися, мають такі назви: „Наймичка"; „Княгиня"; „Варнак"; „Художник"; „Музика"; „Нещасний"; „Капітанша"; „Близнята" і „Прогулянка" з приємністю і не без моралі".

По-російськи писаний Шевченків „Щоденник" (Журнал). Почав його поет вести перед звільненням із заслання. Писав його по-російськи з тих самих мотивів, що й повісті.

Підсумовуючи цей короткий огляд Шевченкових писань російською мовою, скажемо, що до „черствого кацапського слова" вдавався Шевченко змушений такими чи іншими життьовими обставинами, а самі твори мають наскрізь український характер. От хоч би взяти такі теплі про Україну слова з поеми „Слѣпая в перекладі на українську мову Богдана Кравцева:

Тремтіння серця заморозив
Назавжди я в снігах чужини,
І тільки пісня України
Ще інколи його тривожить.
Як гомін юних днів невинних.
В ній пізнаю мою весну,
Колишню волю сумовиту
І розпливаюсь в ній, тону,
І серце, душу горем биту,
Мов благородною росою,
Лікую нею і молюся
І щирою з очей сльозою
Із Україною ділюся.
(Твори, вид. Денисюка, том IV, стор. 209-210)

Або ще такий уривок з поеми „Безталанний" у перекладі Олекси Стефановича:

... О, святая!
Свята батьківщино моя!
Як поможу тобі в одчаї, —
І ти закована, і я...
Скажу тиранам Божу волю, —
Не зрозуміють, не приймуть!
І на твоїм широкім полі
Камінням вісника поб'ють!
Знесуть високії могили
І понесуть їх словом зла!
Тебе убили, розчавили
І возхвалять заборонили
Твої великії діла!
О, Боже, сильний і правдивий,
В Твоїй руці —
життя і смерть —
Вдягни у славу Свою твердь
І сотвори святеє диво —
Воскреснуть мертвим повели!
Благослови, возстать собором
На подвиг новий і суворий —
На чим іскуплення землі —
Землі, повитої в неславу,
Стократ политої криваво,
Колись преславної землі!
(Там же, стор. 246-247)

* До драми „Невѣста" відносять також і „Пісню караульного", яку перший раз надруковано в 1939 році.

ШЕВЧЕНКО І СОВЄТСЬКА ДІЙСНІСТЬ

(Закінчення із стор. 2-ої)

просьбою, щоб співав йому про рідну Україну:

Прилини до мене хоч на
одно слово,
Та про Україну мені заспівай!
Прилинь, сизий орле, бо
я одинокий
Сирота на світі, в чужому
краю...

Викладачі української літератури в підсовєтській Україні змушені переконувати учнів, що Росія була для Шевченка такою ж батьківщиною, як і Україна, а російська мова — його другою рідною мо- мовою. Їм приходиться пояснювати це всупереч із творами поета, бо для Шевченка батьківщною - „ненькою" була лише Україна, а Росія-Московщина була ворожою і чужою країною.

Найкраще поет виявив своє ставлення до Росії - Московщини вже в одному з ранніх своїх творів — у поемі „Катерина", написаній 1838-го року:

Кохайтеся, чорнобриві,
Та не з москалями,
Бо москалі чужі люди,
Роблять лихо з вами.
Москаль любить жартуючи,
Жартуючи кине,
Піде в свою Московщину,
А дівчина гине...

Шевченко розцінював мос- москаля та його жорстокість калів, як чужинців, які сміються і знущаються з українців, не мавши на увазі москалів, як царських солдатів, як царське військо, в якому служили не тільки росіяни, а й українці та інші народи — як інтерпретується в усіх совєтських підручниках літератури.

Що московський офіцер Іван з „Катерини" був москалем, тобто росіянином, видно з того, що Шевченко вкладає в його уста слова російські, а не українські: „Дура, отвяжися! Возьмите прочь безумную". Це видно й з інших місць поеми, де й інші „москалі", яких зустріла Катерина, говорять по-російськи.

У повному виданні творів Т. Шевченка Леонід Білецький пише:

„В ній (у „Катерині") вражає глибина концепції і простота оповідання, які поглиблюють трагізм поеми та переживань героїні. В ній Шевченко протиставляв мораль щона" — царська Росія. моралі українки... Поет виводить два протилежні національні й етичні світогляди, які у взаємних стосунках неминуче ведуть до конфлікту й катастрофи"*).

Навіть царський генерал-ляйтенант Дуббельт, який досліджував справу Шевченка, писав, що „Катерина" — „будить ненависть до російського народу", а члени Академії Наук УССР у згаданій вище „Історії української літератури" заявляють, що в „Катерині" підкреслено лише соціяльну нерівність між кріпаками й панами.

* Повне видання творів Т. Шевченка. Том І, стор. 287-288 В-во М. Денисюка, Шикаго, 1959.

У всіх школах України слово „москаль" у творах Т. Шевченка пояснюється, як царський солдат, а „Московщина" — царська Росія.

Шевченко пише: „... я хочу
Шевченко пише: „... хочу полають тебе за те, що я твого письма не второпаю; чортзна по якому ти його скомпонував, ні по-нашому, ні по-московському — ні се, ні те, а я тебе просив, щоб ти писав по-своєму, щоб я хоч з твоїм письмом побалакав на чужій стороні язиком людським"...

Коментарі зайві, і доказувати нічого, що Шевченко москалями називав росіян, а Московщиною — Російську імперію.

У „Розритій могилі" Шевченко говорить: „І могили мої любі москаль розриває", а в поемі „Чигирине, Чигирине" пише, як козаки „скородили списами московські ребра"; у поемі „Кавказ" згадує він про „московську отруту з московської чаші"; у поемі „Чернець" говорить з жалем про те, що „москалі рознесли вали у Полтаві".

Шевченко про „воз'єднання" України з Росією

Як великий патріот України Тарас Шевченко був свято переконаний, що все лихо Батьківщини спричинив нефортунний договір Богдана Хмельницького з Росією. Цей акт поет гостро засудив у поемі „Розрита могила" (1843). Шевченко дошукується причини, „чому Україна гине" і чому вона „сплюндрована". Устами матері - України Шевченко кидає страшне обвинувачення Богданові за його нерозважний крок:

Ой, Богдане!
Нерозумний сину!
Подивись тепер на матір,
На свою Вкраїну,
Що, колишучи, співала
Про свою недолю,
Що, співаючи, ридала,
Виглядала волю.
Ой, Богдане, Богданочку!
Якби була знала, —
У колисці б задушила,
Під серцем приспала.

Цього страшного осуду Б. Хмельницького „недобачають" совєтські історики літератури. Ось що читаємо у згаданій уже історії української літератури на стор. 234:

„Поет запитує Україну, за що вона гине. У відповіді матері - України викривається соціяльний і національний гніт, який допомагали здійснювати „недолюдки" — свої визискувачі, ті, що знімали „з матері полатану сорочку".

Ні одного слова немає тут про те, що ця ж мати - Україна прокляла свого сина-Богдана за те, що віддав її на поталу москалям.

Та не лише в „Розритій могилі" засуджує Шевченко Переяславський договір; у пізніших творах також не може він простити Хмельницькому тієї фатальної помилки. І так, у поемі „Сліпий (1845) поет називає Хмельницького „Богданом нерозумним та ледачим сином". Змальовуючи образ України у творі „Осія, глава XIV", Шевченко говорить:

Мій любий краю неповинний!
За що тебе Господь кара,
Карає тяжко? За Богдана
Та за скаженого Петра,
Та за панів отих поганих
Докраю нищить...

Засуджуючи Великого Гетьмана за союз із Московщиною, Шевченко стверджує одночасно і свою глибоку повагу до нього за те, що визволив Україну з тяжкої польської неволі. У поемі „Чигрине, Чигрине" (1844) поет звертається до покійного гетьмана Богдана: Спи, гетьмане, поки встане правда на сім світі".

Найгостріше осудив Шевченко Хмельницького у поемі „Великий Льох" (1845). У цій поемі - містерії поет змальовує три душі, три ворони і трьох лірників. Перша душа карається за те, що „вповні шлях перейшла" гетьманові Хмельницькому тоді, коли він їхав до Переяслава "Москві присягати". Друга душа терпить муки за те, що напоїла коня цареві московському в Батурині, „як він їхав в Москву із Полтави". А третя — за те, що, коли була немовлям, усміхнулася, побачивши золоту галеру з царицею Катериною.

Автори „Історії української літератури" ось як аналізують цю поему - містерію (стор. 234):

„В поемі „Великий льох" Шевченко відтворив глибоку ненависть народу до царів, козацької старшини, панів — кріпосників. Треба зазначити, що у цьому творі дано одно-бічну оцінку діяльності Петра І (друга душа покарана за те, що колись прихильно зустріла царя). Певна суперечність є тут у трактуванні образу Богдана Хмельницького: з одного боку, в розділі „три душі" перша „душа" теж карається за те, що зустрічала гетьмана прихильно, а з другого боку, в розділі „три лірники" Шевченко дав високу оцінку діяльності Хмельницького в дусі народної традиції".

Але як би не перекручували і не спотворювали творів Шевченка в совєтській імперії, його огненні думи та визвольні ідеї сходитимуть здоровим, буйним засівом у нескорених серцях українського народу, який крізь бурі і лихоліття несе пророчі слова свого генія:

Не смійтеся, чужі люди!
Церков-домовина
Розвалиться... І з-під неї
Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі
Невольничі діти!..

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ПОЕТ УКРАЇНИ
Портрет роботи мистця-графіка Василя Касіяна

КАНІВ

Ось гора, від гір найвищих вища
Він там снить про судній день розправ.
Десь далеко грім зарокотав,
Буде буря, буйний вітер свище,
Гне дерева, строїть струни трав;

Це він, віщий, далі пісню творить,
Клекотить, прокльонами говорить,
Аж проймає всіх живущих дрож,
Нетерплячий, гнівний, з Богом спорить,
Він, що словом все погав також.

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

ЧОМУ Я ВИГОТОВИВ ПОГРУДДЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА?

Написав Олександер Архипенко

Ви могли б спитати мене: чому я виготовив погруддя Тараса Шевченка і чому я пляную дати українській суспільности та світові погруддя інших українських геніїв?

Це тому, що я вірю, що відображення великих національних геніїв може викликати ідеї та почування, які поможуть зберегти національне сумління. Ми свідомі того, що дух народу спирається завжди на двох стовпах, одним з яких є політика, а другим культура. Вони не можуть існувати окремо і вони мусять іти й розвиватися впарі, бо один з них піддержує другий і разом вони становлять національну єдність. В цій єдності кожну національну особу можна порівняти з каменем у великій національній будові.

Щоб бути інтегральною частиною країни, необхідна культурна свідомість. А говорячи про культуру, як національну силу, нам необхідно признати, що наші національні генії, як Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Микола Лисенко та інші, консолідували нашу українську культуру при допомозі своїх творів, які віддають справжній дух і душу українського народу. Своїми творчими умами й своїм тілом вони увіковічнили все те, чим є Україна і що кожний українець повинен носити в своїй душі і в своїм серці.

Ми знаємо, що українські генії створили. Але ми теж повинні бачити їхні шляхетні обличчя, що віддзеркалюють їхні творчі думки та їхній дух. Це заохотить нас шанувати їх, а вшановуючи їх ми самі відчуватимемо зріст нашого національного сумління та нашої національної свідомости. Обов'язком кожного українця мусить бути підтримування того сумління.

З тією думкою я й приготовив погруддя нашого найбільшого генія — Тараса Шевченка. З тією думкою я і рекомендую всім українським організаціям, товариствам, клюбам та приватним домам, щоб вони жили в приявності образів наших безсмертних геніїв, бо це допоможе їм вдержувати наш український дух, піднести нашу національну свідомість та наші культурні ідеали, допоможе нам скріпити фундамент нашої української нації.

Думаю, що всі наші організації, всі наші українські доми й родини погодяться зі мною в тому, що ми постійно повинні перебувати в приявності ідей та образу Тараса Шевченка.

Курси української мови в Сан Хозе, Каліфорнія

Під патронатом Української Католицької Місії св. Володимира тут розпочинається чотиримісячний початковий курс української мови. Навчання відбуватиметься в просторій авдиторії, число приміщення 220, наймодернішого, найбільшого та найкращого будинку в нашім місті, що тільки недавно був переданий до вжитку громадянства: Комюніті Бенк оф Сан Хозе, при 111 Вест Сейнт Джон Стрит. Час навчання від 7 - 9 год. вечора кожної п'ятниці. Перша організаційна зустріч в 7-ій годині вечора, 28-го лютого. Не вимагається жадного попереднього знання української мови, навчальна мова англійська. Слід вплачувати мінімальну оплату на шкільне приладдя та поточні дієві видатки. Курс розрахований в першу чергу на родичів, що бажають, щоб їхні діти мали змогу користуватися українською мовою в родинному житті. Дальші курси передбачаються для дітей.

Професор Тарас Лукач, затруднений при Сан Хозе Стейт колледж, вестиме цей курс.

Дальші подробиці про цей курс можете отримати між 6 - 8 годиною вечора викликавши тел. число 294-5251 в Сан Хозе.

Українська Католицька
Місія св. Володимира
Сан Хозе, Каліфорнія

Н. Н.

● **Сенатор демократ із Огайо** Стіфен М. Йонг, зізнаючи в Сенатській Аеронавтичній Комісії, говорив про те, що в мотелі, що є в Ковков Біч на Флориді, який є частинно власністю 7-х астронавтів, ведеться дискримінальну політику у відношенні до негрів, бо не дається їм можности переночувати, ані не хочеться їх обслуговувати в ресторані, що є при мотелі.

ЗАНЕДБАНА ЛАНКА

Почесну і велику ролю відіграв театр у національному відродженні, починаючи з другої половини минулого століття по вибух другої світової війни. Магічна сила сценічного слова розковувала українські душі з обмосковлення на Східніх Землях, розвалювала збручанський мур, що перетяв живе тіло народу двома окупаціями, збуджував свідомість галицького селянства і готував його до визвольного чину.

Ці заслуги годі приписувати тільки професійному театрові. Відомо, в якій мірі аматорський театр ставав формувальним чинником для нових кадрів українських політичних діячів, письменників, дослідників української культури, акторів і т. п. на Наддніпрянській Україні. В Галичині він сягав у найглухіші закутини краю і, поряд з читальнями „Просвіти", діяв там, куди не міг дійти професійний театр.

Здавалося б, що театр любов до сценічної містерії увійшли в кров нашого народу, створили певного роду традицію, як ось, наприклад, хоральне мистецтво чи культ вишивок; що з пошани для тієї ролі, яку відіграв театр, зокрема аматорський, для нашого народу, ми повеземо в заморські мандри бажання покликати його знову на почесний пост сторожа нашої національної особовости, опікуна нашої молоді в культурному й національному вихованні. Здавалося б, що так, як злої слави „національні бари", наші місця поселення вкриє мережа аматорських театрів, а більші скупчення витворять бодай напівпрофесійні театральні ансамблі.

Так не сталося. Не сталося так бодай на терені ЗДА. А чому саме занедбано таку важливу ланку культурного й національного виховання, чому визнано „національну бару" за ефектовніший засіб національного виховання молодших поколінь і самозбереження від чужих, не завжди додатніх впливів — на цьому місці нам не розгадувати.

Чим могли би стати аматорські театральні гуртки в нашому громадському житті, наочно виявила постава „Під косою", драми С. Ледянського, аматорським гуртком при бруклинському Осередку СУМА, 29-го грудня минулого року в Народному Домі.

Ущерть виповнена глядачами простора заля доказувала, що таким виставам, у відношенні попиту на театральне мистецтво, зацікавлення змістом ставленої п'єси, схвалювання вдало виведених аматорами поодиноких сцен бурхливими оплесками — щаститиме завжди.

„Під косою", посередньої драматичної якости драма, зображує події на „розкуркулюваному" селі, коли Москва завдавала перших ударів по стрижневі нашого народу — селянству. В чотирьох діях розгортається вірний образ стягування довкруги шиї українського селянина петлі всяких продналогів, що своїми розмірами означали повну руїну господарства, мариво голодової смерти для хлібороба.

Ми знаємо, що петля московської народовбивчої політики в 1933-му році остаточно таки затягнулася, і це коштувало нашому народові понад шість мільйонів людських жертв.

На тлі отого потворного прелюду до голодового апогею відбувається в п'єсі кілька особистих конфліктів, які своїм драматизмом яскраво показують, до якої міри у відношенні до москвинів ми повинні в кожному випадку визнавати принцип — „битися, не миритися".

На тлі зовсім таки млявих відзначувань протестаційними маніфестаціями 30-их роковин штучного голоду, що їх ми спостерігали в першу чергу в Ню Йорку, постава у Брукліні п'єси „Під косою" була чи не єдиною спробою, виїмково вдалою, вирватися поза стандарти академій та сценічним словом, театральною акцією розказати глядачеві про суть події, пов'язати його переживанням сценічних емоцій з ідейним змістом п'єси.

Але для нас, у нав'язанні до теми цієї статті, важливе вказати на інший бік справи. Треба ж бо було бачити схвильованість глядачів драми „Під косою", треба було чути здавлювані зідхання, з якими вони сприймали талановиту гру аматорів, щоб поставити з автором цих рядків запит: І чому нам не розбудувати аматорсько - театральної справи так, як вона була розбудована на рідних землях? Чому керівникам нашого культурного життя не докласти найбільших зусиль, щоб створити по всіх країнах нашого поселення сотні аматорських гуртків, щоб спонукати наших письменників до створення десятків драматичних творів, які в сумі дали б потужний чинник ідейного наснажування нашої еміграційної маси і національно-виховний чинник для молодих поколінь?

„Під косою" режисерувала наша письменниця Алла Коссовська - Давиденко. Не фаховим знанням видобула вона отой максимум із своїх акторів, бо в режисерії вона теж аматор, як і її аматори-виконавці. Але розуміння важливости і потрібности своєї праці, прищеплене талановитим виконавцям роль, особиста культура і любов до сцени дали в ефекті зразкову аматорську виставу. Є у нас багато культурних одиниць, обізнаних з елементарними вимогами режисерської праці, здатних з такою посвятою як у п-ні Давиденко і її акторів, розв'язати проблему продовжування аматорсько - театральних традицій з усіма її користями. А на мережі таких театрів можливе постання напівпрофесійних театрів і багатої драматичної літератури.

Л-ий

Папа Павло VI призначив окрему комісію для переведення Літургічних реформ

Ватикан. — В середу 4 березня проголошено тут склад Ради Конституції Божественної Літургії, що її завданням мала б бути реалізація рішень Вселенського Собору про реформу Літургії. Складатиметься ця комісія із 42 осіб із 26 країн світу. Зокрема ця комісія має випрацювати шляхи і способи введення новітніх мов у Божественну Літургію, перевести ревізію деяких обрядів і приготовити нові тексти для деяких частин Літургії. Деякі з ухвал Вселенського Собору в цій ділянці увійшли в життя уже з днем 16 лютого ц. р. Головою комісії є больонський кардинал Джіякомо Леркаро і в склад її входить десять кардиналів. З американських ієрархів репрезентовані в ній кардинал Ріттер із Ст. Луїс і архиєпископ Атланти Пол Дж. Голлінен.

Палатна Комісія Правил збільшує платні Членів Конґресу і 1,700,000 федеральних працівників

Вашингтон. — Палатна Комісія Правил ухвалила 4-го березня збільшити платні членів Конґресу на $10,000 річно та збільшити винагороду 1,700,000 федеральних працівників. Члени Комісії підтримували потребу збільшення платень членів Конґресу на основі порівняння із заробітками інших. Повна Палата вирішить цю справу в найближчому тижні. В Комісії 8 членів було за збільшення, а проти 3. Конґресмени Роберт Корбетт із Пенсилвенії та Джеймс Моррісон із Луїзіяни промовляли в тому сенсі, що треба збільшити платні федеральних урядовців тому, що працівники приватних установ заробляють далеко більше. Щодо платень членів Конґресу, то вони повинні бути краще винагороджені, як федеральні урядовці третьої ранґи (асистенти секретарів, членів кабінету), які досі діставали від $19,000 до $20,000, а згідно з запропонованим законопроєктом мали б діставати по $29,500. Члени Конґресу мали б діставати по $32,500, а тепер їхня річна платня становить по $22,500.

● **В південних стейтах** бушувало сильне торнадо, яке спричинило смерть 4-ох осіб та 40 осіб поранило, а понадто спричинило матеріяльну шкоду, що виносить мільйони долярів. Найбільші шкоди є в стейті Теннесі.